

Apenkolder

Laastst nog zei mijn buurvrouw: “Goh meid, moet je nou toch eens luisteren.” Ze vertelde dat ze gevraagd was als jurylid bij een zwemwedstrijd van de Nederlandse Waterhelden Organisatie. Het leek een nogal prestigieuze wedstrijd te zijn, gezien het omvangrijke prijzengeld. Omdat mijn buurvrouw olympisch zwemster is geweest, leek het haar op het lijf geschreven. Desondanks twijfelde ze aan haar beoordelingsvermogen, zeker bij de ‘vrije slag’ in de hoogste categorie. Ik was stomverbaasd, maar ze legde het mij uit.

Aan de wedstrijd deed namelijk een grote verscheidenheid aan diersoorten mee. Naast mensen – op zichzelf al een tamelijk heterogene diersoort – deden dolfinnen, ratten, sprinkhanen, en goudvissen mee. Om er maar een paar te noemen. Ze zei dat de vergelijking tussen een dolfin en een goudvis best lastig is. Dat het sowieso lastig is om te beoordelen of de prestatie van een aap of een goudvis nu goed of matig is.

De situatie begon mij nu ook zorgen te baren. Zaten er dan alleen mensen in die jury? Nee, in de jury werden alle diersoorten vertegenwoordigd. Buurvrouw had al een vergadering gehad (die duurde een hele dag!) met deze landelijke commissie van mensen, dolfinnen, ratten, sprinkhanen, en goudvissen. Het was best grappig, maar het bracht weinig verlichting en maakte alleen maar pijnlijk duidelijk hoe verschillend de diersoorten over zwemmen dachten. Ze hebben immers allemaal hun eigen normen en criteria, en meetbare prestaties van verschillende ‘waterhelden’ zijn lastig te vergelijken.

Ware het niet logischer om elke diersoort zijn eigen wedstrijd te laten zwemmen? De buurvrouw wist te vertellen dat de Nederlandse Waterhelden Organisatie dit ‘diersoort-brede’ beoordelingssysteem gebruikt omdat ze het moeilijk vindt om op voorhand een keuze te maken welk deel van het prijzengeld aan welke diersoort toekomt. De waterhelden hadden het overigens afgekeken van de organisatie Luctor et Emergo. Zij hanteert deze methode voor de toekenning van onderzoeksbeurzen aan topwetenschappers.

En bij Luctor et Emergo gaat het niet om pepernoten. Het gaat om circa vijftig miljoen euro onderzoeksgeld aan genommeerde hoogleraren: het grootste persoonsgebonden beurzenprogramma van Nederland. Geld dat verdeeld moet worden over artsen, historici, wiskundigen, economen, fysici en nog veel meer.

Is wetenschappelijke geleerdheid en de innovatieve kracht van onderzoek dan eenvoudig te beoordelen? Eenvoudiger dan een zwemwedstrijd? Ik dacht het niet. Kan een hoogleraar

MIRJAM VAN PRAAG

Hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam

wiskunde (met een bètapakket op de middelbare school) een onderzoeksvoorstel over de geschiedenis van de Griekse taalontwikkeling in Turkije makkelijk beoordelen? En kan zij een vergelijking maken met onderzoekers uit haar eigen vakgebied die belangwekkende onderwerpen in de euclidische ruimte aandragen? Of met een econoom die onderzoek voorstelt naar het ontstaan van de financiële crisis? Weliswaar hebben deze drie onderwerpen indirect met Griekenland te maken, maar een vergelijking is geen sinecure.

De commissie zal zich dan beperken tot een beoordeling van de wetenschappelijke kwaliteiten van de beursaanvrager. Want in de wetenschap zijn resultaten uit het verleden een behoorlijk goede indicator voor

toekomstige prestaties. Bij de honderden pagina's te beoordelen onderzoeksvorstellen kunnen commissieleden ook curricula en publicatielijsten vinden. Toch gaat ook die vergelijking mank. In de geneeskunde is een hoogleraar vaak mede-auteur van tientallen, zo niet honderd publicaties per jaar. In de economie kunnen twee of zelfs één toppublicatie per jaar al indrukwekkend zijn. Bij geesteswetenschappen zijn boekpublicaties vaak grote prestaties en bij juristen kunnen Nederlandse publicaties al toonaangevend zijn. Ook andere hele simpele kengetallen als aantallen citaties, H-indices en dergelijke zijn onvergelykbaar tussen disciplines. Best lastig dus om als mono-disciplinaire hoogleraar fatsoenlijke beoordelingen te schrijven over collega's. Zelfs als er ook honderden pagina's aan het pakket zijn toegevoegd met expert-beoordelingen over elke kandidaat. Gelukkig worden economen 'alleen' als expert gezien voor de alfa- en gammawetenschappen.

Het druist in tegen elk gevoel van doelmatigheid en rechtvaardigheid om op deze wijze tientallen miljoenen euro's onderzoeksgeld te verdelen. Waarom moet dit zo? Ik ben geen expert op het gebied van monetaire of wiskundige economie, laat staan op het gebied van geschiedenis (alfa) of geografie (gamma). Ik had het niet eens in mijn vakkenpakket op de middelbare school. En ik ben toch geen uitzondering? Of vinden andere economen wel dat ze op elk gebied onderzoeksvorstellen en curricula kunnen beoordelen op hoogleraarsniveau?

Ik ben ook al geen expert op het gebied van wetenschapsbeleid. Ik constateer een groot probleem. Het gaat me aan het hart en ik denk dat het iedereen aan het hart gaat die overheidsgeld wil besteden voor excellente wetenschap en de Nederlandse kenniseconomie als vitaal beschouwt. Ik heb geen oplossing. Dus deze column loopt treurig af. Ik voel me een nederig dier-tje in de Nederlandse jungle.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.